

DE PAPIERWARENFABRIEK J. CAHEN

door Huber van Werkhoven

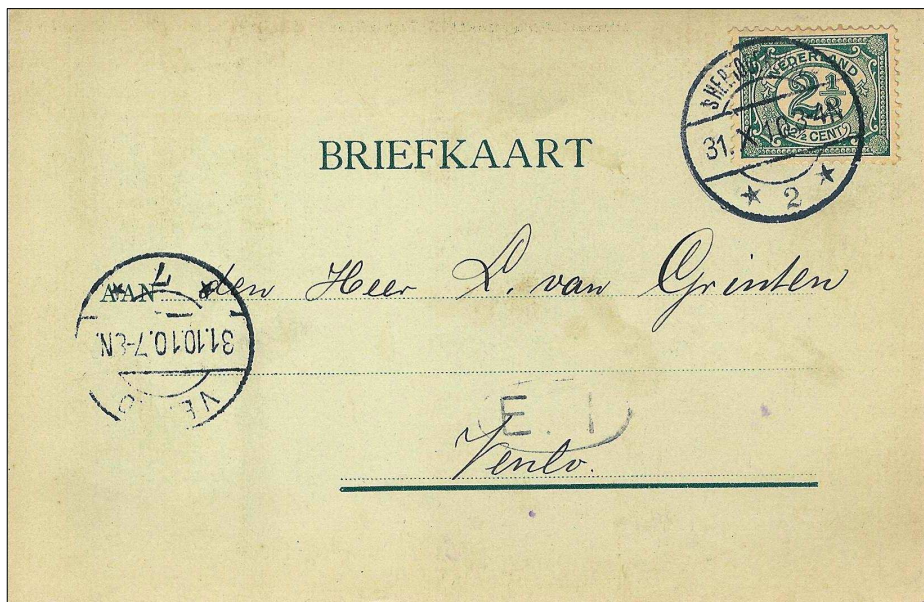

De papierwarenfabriek van J. Cahen in de Grobbendonckstraat.

In 1862 begon Jonas Cahen in 's-Hertogenbosch een drogisterij annex fabriekje van papieren zakjes. Hij had succes. Zijn zonen kwamen ook in de zaak. In 1903 verhuisde de fabriek naar een nieuw gebouwd pand aan de Grobbendonckstraat. Het bedrijf heette toen de 's-Hertogenbossche Stoom-Winkelzakken en Papierwarenfabriek. Na het overlijden van Jonas in 1923 volgde zijn zoon Ferdinand hem op. Deze overleed in 1938. Hij werd slechts 68 jaar. Volgens zijn zoon Max Cahen hebben de politieke ontwikkelingen na 1933 zeker bijgedragen aan zijn vroegtijdige dood.

Max Cahen was in 1927 in Delft afgestudeerd als elektrotechnisch ingenieur. In 1933 kwam hij bij zijn vader in de zaak. In maart 1953 schreef hij een rekwest aan Koningin Juliana. Daarin beschreef hij in het kort, zakelijk maar heel wrang, zijn belevenissen tijdens de Tweede Wereldoorlog:

'Wij verwerken papier en carton tot verpakkingen, al dan niet bedrukt; aan de fabriek is een drukkerij verbonden.

Fraai bedrukte firmabriefkaart d.d. 31.10.1901.

'Mijnheer, In beleefd antwoord op Uw schrijven, moet ik U tot mijn spijt berichten dat ik die zakken in de grootte als door U opgegeven niet leveren kan.

Hoogachtend J. Cahen.'

De fabriek werd in de loop der jaren door eigen investeringen uitgebreid en gemoderniseerd, zodat het in 1939 goed ingericht mocht heten.

In October 1941 werd het bedrijf door de bezettings-autoriteiten onder Duits beheer gesteld en ik werd ontslagen. Nog geruime tijd bleef ik op vrije voeten, werd eind 1943 gearresteerd. Mijn vrouw in verwachting van ons tweede kind, het eerste was in 1942 gestorven, had tijdig kunnen onderduiken. Ik bleef 2 jaren in concentratiekampen waaronder Vught en Auschwitz en werd op 8 Mei 1945 in Silezië bevrijd.

Na een verblijf van meer dan een maand in een Duits ziekenhuis, kwam ik eind Juni 1945 in Vught en vond mijn vrouw en ons kind van 1½ jaar terug.

Fabriek, kantoren en magazijnen in Den Bosch bleken op 25/26 October 1944 bij de bevrijding van de stad, tijdens een tankgevecht rond het station, getroffen te zijn en geheel door brand verwoest. Er was niets gered en de onderneming als zodanig praktisch geliquideerd. Fondsen waren niet meer aanwezig, het bank tegoed door de Verwalter gebruikt om het bedrijf te kopen. Alleen de hypotheekschulden bestonden voort, waaronder één aan een Nederlandse hypotheekbank, ontstaan door een geldlening in Augustus 1944.'

Max Cahen zou het bedrijf van de grond af weer opbouwen. De firma De Gruyter stak een hand toe. Het rekest aan de koningin van 1953 mocht niet baten. Een gewonnen proces tegen het Ministerie van Financiën resulteerde uiteindelijk in 1960, 15 jaar na de oorlog, in een uitkering voor geleden oorlogsschade. Na een succesvolle zakelijke carrière en allerlei activiteiten ten behoeve van de Joodse gemeenschap overleed Max Cahen in 1995, een week voor zijn negentigste verjaardag.

Groepsfoto van personeel en familie Cahen t.g.v. het 50-jarig bestaan in 1912. Op het ingelijste portret: oprichter Jonas Cahen. Max (in matrozenpak) houdt het vast.

De firma Cahen gebruikte van 1920 tot 1941 de perfin J. C. B.

PRIVÉ-KANTOOR

Een dubbel eiken bureau-ministre.	Fl.	45.-
Vier zware eiken bureaustoelen.	"	45.-
Een eiken schryfmachinetafeltje.	"	10.-
Een schryfmachine Olympia S Simplex, portable.	"	50.-
Een schryfmachine Mercedes Standard.	"	125.-
Een Ormig Record cyclostyle.	"	40.-
Een elektrische kachel met plaat.	"	20.-
Een kapitale brandkast N.van Blark,Tilburg.	"	450.-
Een koperen elektrische kroon.	"	30.-
Een bureaulamp.	"	10.-
Een vloerkleed en drie kleine kleedjes.	"	15.-
De gordynen en vitrages.	"	10.-
Een druk van Toorop in lyst.	"	10.-
Een sterklok.	"	20.-
Een schildery van den oprichter.	"	10.-
Twee familieportretten.	"	3.-
Diverse bureaubenodigdheden.	"	25.-
Een papierbakje.	"	1.-
Diverse kantoorbenodigdheden als perfo- rator,snymachinetje,enz.	"	15.-

OVERLOOP

Een kastek met kastekleed en kastekleedje

Met oog op het naderende onheil liet Max Cahen een taxatie maken op basis van de bedrijfswaarde per 9 mei 1940.

Onderaan bij 'diverse kantoorbenodigdheden' duikt de perforator op.

Een jaar geleden verschenen de memoires van Max Cahen over de periode 1939-1945 in druk onder de titel 'Ik heb dit alles opgeschreven...' Daarin beschrijft hij onder meer de bizarre positie die hij bekleedde in Kamp Vught. Als ingenieur werd hij door de SS ingeschakeld om buiten het prikkeldraad inkopen te doen voor het zgn. Philips Kommando, waar gevangenen radio's en 'knijpkatten' fabriceerden. Dan verruilde hij zijn gestreepte boevenpak voor burgerkleding. Hij keerde steeds terug naar het kamp, omdat anders zijn medegevangenen een hoge prijs zouden moeten

Max Cahen kort voor de oorlog.

betalen voor zijn vrijheid. Gaandeweg werd hij een schakel tussen de gevangenen in het concentratiekamp en de buitenwereld.

Zo ontmoette hij eens de directeur-generaal van de PTT, ir. Damme, in diens Haagse woning. Damme vertelde dat zijn secretaresse Agnes, actief in de illegaliteit, was gepakt en in Vught zat. Hij vroeg of Cahen haar een pakje zou willen overhandigen dat niet op de normale manier kon worden verzonden.

Cahen vertelt in zijn memoires dat deze Agnes de onmiddellijke aanleiding is geweest tot het beruchte bunkerdrama in januari 1944. Een groep van zeventig vrouwen werd als strafmaatregel urenlang samengeperst in een bunker opgesloten. Tien vrouwen kwamen door verstikking om het leven. Anderen waren

Ir. M. H. Damme.

voor altijd zwaar psychisch beschadigd. De reden voor deze draconische maatregel was dat de vrouwen hadden ontdekt dat Agnes vertrouwelijke gesprekken in de barak doorbriefde naar de SS. Herhaaldelijk waren op grond van dat lekken mensen buiten het kamp gearresteerd. Agnes werd na haar ontmaskering door de woedende vrouwen in een wastrog met water gegooid en kaalgeknipt. Waarop Agnes gillend van angst de barak uitrende en zelfs door de poort van het kamp dreigde te verdwijnen.

Kampcommandant Grünewald gaf de hele barak straf en sloot ze op in de bunker, met het bekende gevolg. Dit ging zelfs zijn meerderen te ver. Hij werd uit zijn functie gezet, gedegradeerd een naar het Russisch front gestuurd.

Links Max Cahen, rechts diens vader Ferdinand Cahen tussen de bloemen ter gelegenheid van het 70 jarig bestaan in 1932.

De Grobbendonckstraat na de bevrijding van de stad in 1944.

Een koffieverpakking vervaardigd door 'N.V. Papier Ind. J. Cahen 's-Hertogenbosch'.

De fabriekshallen van Cahen's Papierindustrie, in 1949 in aanbouw aan de Papierstraat, zijn intussen alweer gesloopt.

Met dank aan het Stadsarchief 's-Hertogenbosch.

